

Tjerk Vermaning sleep de eeuwen op zijn stenen

REPORTAGE VERVALSINGEN

- Jarenlang onderzoek naar amateur-archeoloog nadert afronding
- 'Bedrog Vermaning onomstotelijk bewezen'

Door Jan Wierenga

Assen/Stiens Tjerk Vermaning maakte z'n artefacten zelf; hij hakte de ruwe vormen uit vuursteenknollen en voorzag ze van een opmerkelijke ouderdom met behulp van de slijpsteen. Daardoor kwam hij terecht bij de Neanderthalers, een slordige 50.000 jaar geleden. Meestal werkte Tjerk – of wellicht een handlanger – de boel handmatig bij, maar soms ook elektrisch, waardoor er brandplekken ontstonden op de steen. "De conclusie kan niet anders zijn: zijn vondsten zijn vervalsingen", zegt Frans de Vries uit Stiens, leider van een multidisciplinair team dat jarenlang wetenschappelijk onderzoek deed naar de omstreden vondsten van de roemruchte amateur-archeoloog uit Assen. Gisteren gaf hij opening van zaken.

De uitkomst zal in het wetenschappelijk veld niet tot verbazing leiden; daar is men wel klaar met Vermaning, wiens nagedachtenis alleen nog bij een groepje getrouwe geestverwanten uit de amateurhoek hoog wordt gehouden. "Liever had ik hem gerehabiliteerd", zegt Frans de Vries. "Ik kende hem goed en ik mocht hem zeker." De Vries is fotograaf en grafisch ontwerper, maar van oorsprong beroepsarcheoloog; afgestudeerd bij Dick Stapert, de man die destijds de zaak-Vermaning op gang bracht.

Het onderzoek is hoe dan ook opmerkelijk; vanwege de duur – vanaf 1997 – en door de omvang. Zo kwamen de vondsten van Hijken, Hoogersmilde en Eemster opnieuw on-

der de elektronenmicroscop, werd veldonderzoek gedaan, gekeken naar de samenstelling van het vuursteen in kwestie en naar glanslagen en werd gezocht naar artefacten uit de tijd van de Neanderthalers met dezelfde kenmerken als die van Vermaning. "En die zijn er niet", zegt De Vries. Dat isoleert Vermaning van de andere (amateur-)archeologen. Zwaar verdacht is ook het gebrek aan ijzerafzettingen in zijn stenen. "Zijn vondsten komen uit aardlagen die allemaal ijzer bevatten. Ze zouden daardoor onherroepelijk met ijzer geïnfiltreerd moeten zijn. Dat zijn de stenen van Vermaning niet."

Ook de vorm van z'n vuistbijlen wijkt sterk af van die van onomstreden artefacten, zo blijkt uit hoekmetingen. Veldonderzoek wijst uit dat 'gewone' vuurstenen in Vermanings vondstgebieden, de geofacten, totaal andere verweringsverschijnselen hebben dan de omstreden artefacten.

Verweringsverschijnselen: daarmee komen we bij een punt dat in de verhitte discussies rond Vermaning altijd een voorname rol heeft gespeeld. Stapert constateerde destijds al dat er verdachte krassen op de stenen voorkwamen, veroorzaakt door kunstmatige slijping. Vermaning heeft tot zijn dood volgehouden dat ze volstrekt natuurlijk waren. Onder moderne microscopen komen alle krassen op de stenen huiveringwekkend duidelijk voor het voetlicht.

Het team van Frans de Vries bestond uit wetenschappers en amateurs uit diverse disciplines (archeologie, statistiek, biochemie, geologie, TNO). Volgend jaar komt een boek uit over het onderzoek.

► De in 1987 overleden Tjerk Vermaning. Foto: Persfotobureau D. van der Veen, collectie RHC Groninger Archieven

Tjerk Vermaning

- Tjerk Vermaning (1929–1987) was een Drentse amateur-archeoloog die lange tijd de kost verdiende met het onderhouden van grasmaaiers
- In de jaren zestig en zeventig van de vorige eeuw deed hij in Drenthe spectaculaire vondsten van vermeende Neanderthaler-werktuigen; er waren destijds slechts enkele goede artefacten uit het Noorden bekend
- Het Drents Museum kocht een deel van de vondsten op en gaf Vermaning een vergoeding voor zijn werk
- In 1966 ontving Vermaning de Culturele Prijs van Drenthe voor zijn verdiensten voor de archeologie
- Onder beroepsarcheologen rees begin jaren zeventig grote twijfel over de echtheid van de artefacten van Vermaning; zowel de samenstelling van het materiaal als de vindplaatsen riepen vragen op
- In 1975 spande de provincie Drenthe een rechtszaak tegen Vermaning aan; hij werd verdacht van oplichting
- Vermaning werd in 1977 schuldig bevonden en tot een maand celstraf veroordeeld
- In 1978 werd hij in hoger beroep vrijgesproken wegens gebrek aan bewijs
- De affaire-Vermaning is tot op heden een splijtzwam tussen professionele archeologen en een klein deel van de amateur-archeologen
- De amateur-archeologen, verenigd in APAN, verdedigden Vermaning en zijn blijven geloven in de echtheid van zijn vondsten (zie www.apan-archeo.nl)
- In 2004 wees nieuw wetenschappelijk onderzoek uit dat er inderdaad sprake was van vervalsingen; dat werd door APAN meteen bekritiseerd

”
Liever had ik hem gerehabiliteerd

▼ De omstreden vuistbijl van Hoogersmilde. Foto: ToonBeeld/ Frans de Vries

